

UOT 75

FİZZƏ QULİYEVƏ

TÜRK DÜNYASININ GÖRKƏMLİ RƏSSAMI İBRAHİM SƏFİYEVİN
HƏYAT VƏ YARADICILIQ YOLU

Şərur rayonunda, Cəlilkənddə anadan olan İbrahim Səfiyevin həyat və yaradıcılığı əsasən Türkiyə ilə bağlı olmuşdur. Onun realist üslubda yaratdığı əsərləri Türkiyədə fəaliyyət göstərən muzeyləri, qalereyaları, həmçinin kolleksiyaları bəzəyən ən dəyərli əsərlər arasındadır. İbrahim Səfiyev ensiklopedik yaradıcılığa malik rəssamlardandır. O, əsərlərini müxtəlif janrlarda – natürmort, portret, mənzərə və s. janrlarda yaratmışdır. Yalnız fərdi yaradıcılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, sənətin zirvəsinə öz yaradıcılığı ilə qalxmış və insanların sevgisini də öz sənəti ilə qazanmışdı. Türk dünyasının görkəmli rəssamlarından biri olan İbrahim Səfiyevin yaradıcılığına dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymət verilmiş, bədii irsi qorunmaya alınmış, xatirəsi əbədləşdirilmişdir.

Açar sözlər: İbrahim Səfiyev, Şərur, İstanbul, natürmort, mənzərə.

XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan tarixinin ağrılı-acılı, tale yüklü səhifələrindən biri olsa da ölkəmizin mədəniyyəti ilə bağlı mənzərə tamamilə başqa idi. Bu dövrdə incəsənətimiz, o cümlədən təsviri sənət sahəsi ənənəvi çalarlarla öz inkişafını davam etdirir, professional rəssamlıq ənənələri yaranırdı. Bu ənənələrin yaranmasında sənət fədailərindən Bəhruz bəy Kəngərli, Əzim Əzimzadə, Şamil Qaziyev, Adil Qaziyev və başqa gənclərin böyük xidmətləri olmuşdur. Qeyd edək ki, həmin gənclərin arasında elələri də olmuşdur ki, onların yaradıcılığı təkcə Azərbaycan rəssamlığının inkişafına deyil, ölkə hüdudlarından kənara çıxaraq dünya incəsənəti tarixinə də öz töhfələrini vermişdir. O, dövrün gənc rəssamlardan biri olan İbrahim Səfiyevin yaradıcılığı məhz bu cəhətdən diqqəti cəlb edir.

Əvvəlcə Rəhman Səfiyev [12, s. 16], sonralar isə İbrahim Səfi ad və soyadı ilə tanınan rəssam 1898-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonunda, Cəlilkənddə Qafar bəy və Hürnisə xanım Səfiyevlərin ailəsində dünyaya göz açıb. Səfiyevlər əsilli, nəcabətli nəslin nümayəndələrindən olub. Bu nəslin kökü Səfəvilərə dayanır. Qafar bəy Səfiyevin altı övladı olub – Kərim bəy, Bədirmisə, Şimən, Mina, Xırdaxanım və Rəhman [8]. Ziyalı insan olan Qafar bəy bədii ədəbiyyatı sevər, Şərq klassiklərinin əsərlərini oxuyar, özü də şer yazar [13], həmçinin gözəl saz da çalarmış [12]. Qohumları onun şerlərini tez-tez oxuyarmışlar.

Qafar bəy vəfat edəndə ailənin sonbeşiyi İbrahimin üç yaşı var imiş [12, s. 57]. Qafar bəyin digər övladları ata qayğısını, sevgisini görsələr də İbrahimin yaşı az olduğundan o, bu hisslərdən uzaq olmuş, qardaş və bacıları ilə birgə qohumların himayəsi altında böyümüşdür. İbrahimin uşaqlıq illəri Cəlil Məmmədquluzadənin doğma yurdu olan indiki Cəlilkənddə keçmişdir. O, orta məktəbi də bu kənddə bitirmişdir. İbrahim və qardaşı Kərim bəy ibtidai, sonralar ali təhsil alsalar da, bacıları təhsil ala bilməmişdi [8].

İbrahim Səfiyev orta məktəbi bitirdikdən sonra seminariyada oxumaq üçün İrəvana gedir. İrəvan Müəllimlər Seminariyasında oxuduğu illərdə onun rəsmə olan həvəsi daha da artır. İbrahimin ən böyük arzularından biri ali rəssamlıq təhsili almaq idi. Bu səbəbdən bir il özəl məktəblərdən birində xüsusi dərslər alır [12, s. 57]. O, seminariyanı bitirdikdən sonra arzularını gerçəkləşdirmək üçün rəssamlıq təhsili almaq qərarına gəlir. Gəncin arzusu 1917-ci ildə reallaşır və o, Moskva İncəsənət Məktəbinin hazırlıq şöbəsinə qəbul olur. İbrahim Səfiyev 1917-ci ildə Rusiyada baş verən inqilabdan sonra təhsilini yarımçıq qoyub geri qayıtmalı olur. Bəzən qarşılaşdığımız yazılarda onun Rusiyadan qayıtması səbəbi kimi romantik ruhlu olması, bolşeviklərdən qaçması və yaxud kefini pozmayan bir insan olması səbəb göstərilir, amma qeyd

edək ki, əsl səbəb birmənalı şəkildə bununla əlaqədar olmamışdır. 1917-ci il doğma yurdu Naxçıvan üçün də ağır illərdən biri idi.

1917-ci ilin dekabr ayından başlayaraq erməni quldur dəstələri Naxçıvana, Şərur-Dərələyəz və Ordubad şəhərlərinə basqın edir, evləri dağıdır, yandırır, minlərlə insanı vəhşicəsinə qətlə yetirir, canlarını qurtaranlar isə öz yurdlarından didərgin düşürdülər. Vətənin müdafiəsinə qalxan azərbaycanlıların igidliyi və Türkiyədən gəlmiş əsgərlərin qardaşlıq köməyi ermənilərin bölgəyə sahib olmaq və azərbaycanlıları tamamilə bu bölgədən qovmaq və öldürmək planlarının qarşısını almışdır. Həmin dövrdə Vətənin müdafiəsinə qalxan könüllü gənclər sırasına İbrahim Səfiyev də qoşulmuşdur. O, Qafqaz-İslam Ordusunun tərkibində, Zəngəzur döyüşlərində könüllü olaraq ermənilərlə vuruşur. Qafqaz-İslam Ordusu geri çəkiləndə, o da bu ordunun sıralarında 1918-ci ildə Türkiyəyə gedir və ailəsi ilə əlaqələri itir [12, s. 57]. İ.Səfiyev ömrünün sonuna kimi qardaşı Kərim bəyin böyük qızı Zərrux xanım istisna olmaqla qohumlarını görə bilmir. Ailənin digər üzvləri Kərim bəyin himayəsilə Bakıya, sonralar Gəncəyə köçür və orada kök salırlar [8].

Onun qaradaşı Kərim bəy Səfiyev dövrünün tanınmış ziyalılarından olub. O, indiki Cəlilkənd məktəbində 1911-ci ildən başlayaraq müəllimlik etmişdir [9, s. 5; 3]. İxtisasca həkim olan Kərim bəy Gəncədə, Lənkəranda həkim, sonra isə baş həkim işləmişdir. Qönçə xanım ilə ailə quran Kərim bəyin [9, s. 4] 4 övladı olmuşdur: Zərrux, Süleyman, Mehdi, Sima. Hal-hazırda Milli Azərbaycan İncəsənət Muzeyində qorunan “Zərrux xanımın portreti” də məhz Kərim bəyin böyük qızı Zərrux xanıma aiddir [1]. Sonralar 1960-cı ildə əmisinin dəvəti ilə Türkiyəyə gələn Zərrux xanımın portreti də İstanbulda İbrahim Səfiyevin evində çəkilmişdir [1].

İbrahim Səfiyev 1918-ci ildən Türkiyədə yaşamağa başlayır. Qürbət diyarda olan gənc İbrahimin həyatı ilk vaxtlar çox ağır keçir. O, bir qarın çörək qazanmaq üçün tütün fabrikində fəhləlik edir [13]. Lakin rəssam olmaq arzusu İbrahimi heç vaxt tərk etmir. Ürəyi daima sənətlə döyünən İbrahim bir neçə illik həyat mübarizəsindən sonra sənətdə özünü tapmaq, arzularını gerçəkləşdirmək, gələcəkdə layiqli rəssam olmaq üçün Türkiyənin böyük şəhərlərindən biri, sənaye, ticarət və sənət mərkəzi olan İstanbulda fəaliyyət göstərən İstanbul Sənayi Nəfisə Məktəbinə (İncəsənət Akademiyası) daxil olur. O, 1923-cü ildə rəssamlıq təhsilini müvəffəqiyyətlə başa vurur və məktəbin məzunu olur [12, s. 57].

Sonralar İbrahim Səfiyev Türkiyə Cümhuriyyətinin vətəndaşlığını qəbul edir, o dövrün qanunlarına əsasən ad və soyadını dəyişdirərək rəsmi sənədlərdə İbrahim Səfiyev yazdırır [12, s. 41]. O zamanlar Türkiyədə İbrahim adı olmadığından və familyanın qısa yazılması səbəbindən rəssamın ad və soyadında dəyişiklik edilmişdir. Bu cür ad və soyad dəyişikliyi biz rus əsilli rəssam Nikolay Kalmikovun Türkiyədə yaşadığı zaman Naci Kalmıkoğlu adını qəbul etməsindən də bilirik. İbrahim Səfiyev Türkiyədə, həmçinin Azərbaycan da daxil olmaqla bir çox ölkələrdə ikinci ad və soyadı ilə tanınır və çəkdiyi əsərləri “İbrahim Səfi” olaraq imzalayır. Onun Rəhman Səfiyev ad və soyadı ilə imzaladığı əsəri də məlumdur.

İbrahim Səfiyevin həyat yoldaşı Yunanıstanın, Afina şəhərindən olan, yunan mənşəli Zaharina adlı xanım idi [12, s. 35]. Zaharina Səfinin Yunanıstanda qurduğu evlilikdən övladları olsa da, təəssüf ki, İbrahim Səfiyev ilə övladı olmur. Zaharina Səfi İbrahim Səfiyevin vəfatından sonra həyat yoldaşının dostları ilə birgə rəssamın xatirəsinə həsr olunmuş sərgi təşkil edir. Sonralar Zaharina xanım doğma yurdu Afinaya öz ailəsinin yanına köçür və həyat yoldaşının ən dəyərli, heç vaxt satmadığı, sevərək qoruduğu tabloları da özü ilə aparır. Sonralar Zaharina xanımın maddi ehtiyacı səbəbindən İbrahim Səfiyevin ən dəyərli tabloları satılır. Bu tabloların bəziləri rəssamın yaradıcılığına böyük mənəvi dəyər verən Ənvər Tali tərəfindən bir neçə tabloun qarşılığında geri qaytarılır. Digər əsərlərin isə aqibəti naməlum olaraq qalır.

İbrahim Səfiyevin Türkiyədəki həyatı onun yaradıcılıq fəaliyyəti ilə sıx bağlı idi. Yeni

əsərlərin çəkilməsi, sərgilərin-təşkili, sənət sirlərinin öyrənilməsi, sənətdə mükəmməliyə çatmaq, sənət dostları ilə görüşlər, söhbətlər, yaradıcılıq ezamiyyələri, xarici ölkə səfərləri İbrahim Səfiyevin həyatının bir parçası idi. Onun həyatı yalnız sənət gözəlliklərindən, dostları və həyat yoldaşı Zaharina Səfi ilə paylaştığı gözəl anlardan ibarət olur.

Rəssam Türkiyədə minlərlə sənət əsəri yaratmışdır. Bu əsərlər Türkiyədə fəaliyyət göstərən muzeylərin, qalereyaların, həmçinin kolleksiyaları bəzəyən ən dəyərli əsərlər arasındadır. Demək olar ki, əsərlərinin böyük əksəriyyəti Türkiyə kolleksiyaçılarındadır. Munis Dünder, Erol Biləcik, Ənvər Tali, Naci Tərzi və digərləri onun əsərlərini sevərək qoruyan kolleksiyaçılarıdır. Kolleksiyaçı Erol Biləcik kolleksiyasında yer alan əsərlər arasında onda xüsusi təəssürat oyadan rəsmi "İxtiyar adam və qış" olduğunu xüsusilə qeyd etmiş, həmçinin bu əsəri "mənavi dəyəri ən yüksək əsərim" adlandırmışdır [11, s. 92-93].

Ümumiyyətlə, rəssamların əsərlərinin dəyər tapmasında kolleksiyaçıların böyük faydası olmuşdur. XX əsrin sonlarına kimi kolleksiyaçılıq Avropa ölkələri ilə müqayisədə Şərqi ölkələrində, həmçinin Türkiyədə zəif idi. Türkiyədə, 2000-ci ildə Hürriyyət qəzetinə kolleksiyaçılıqla bağlı verilən müsahibə bu baxımdan maraqlıdır: "...İllər əvvəl bunu deyə bilərdim. Türkiyədə yeni kolleksiya hazırlamaq istəyən 2-3 sənətsevər olsaydı, Türk sənət əsərləri həqiqi dəyərlərini tez qazanardı" [7]. Türkiyədə, xüsusi ilə XX əsrin 60-ci illərindən sonra kolleksiya toplamağa elit təbəqənin, iş adamlarının, qalereya sahiblərinin, o cümlədən bankların marağının artması sənət əsərlərinin qorunması üçün əhəmiyyətli oldu. İbrahim Səfiyevin yaradıcılığının qorunmasında, dəyər, qiymət tapmasında həmin kolleksiyaçıların əməyinin olması danılmazdır. Bu günə kimi bu əsərlərin böyük əksəriyyəti kolleksionerlərdə qalmaqda davam edir.

İbrahim Səfiyev yaradıcılığı boyunca realist üsluba sadıq qalsa da ömürünün sonlarında mücərrəd əsərlər yaratmağa da meyl göstərmişdir. Bizə onun bir neçə mücərrəd tablosu məlumdur [5, Resim 170, Resim 171, Resim 172]. Amma sonralar o mücərrəd əsərlər çəkməkdən imtina edir və ənənəvi yoluna davam edir.

Rəssamın əsas sənət ideyası real həyat hadisələri ilə bağlı idi. Onun əsərləri onu əhatə edən və real olanın təsvirindən ibarətdir. İbrahim Səfiyev realist rəssamdır və ömrünün sonuna kimi yaradıcılıq ənənəsinə sadıq qalmışdır. Bu fikir «Türk kultürü» jurnalının son nömrələrindən birində çap olunmuş, sənətşünas Süleyman Arasoyun «Sənətkar rəssam İbrahim Səfi» başlıqlı məqaləsində də öz əksini tapmışdır. Sənətşünas qeyd edir ki, "İbrahim Səfiyev yaradıcılıq aləminə gəldiyi ilk günlərdən indiyə kimi realizmə sadıqdır. O, öz yaradıcılıq təcrübəsində dünya incəsənətinin ən mütərəqqi ənənələrini davam etdirir" [13].

İbrahim Səfiyev ensiklopedik yaradıcılığa malik rəssamlardandır. O, əsərlərini müxtəlif janrlarda – natürmort, portret və mənzərə janrlarında yaratmışdır. Onun yaratdığı portret qalereyasına yüzlərlə tanış və tanış olmayan simalar daxildir. Ən dəyərli portretlərindən biri olan "Atatürkün portreti" onun yaradıcılığının şah əsərlərindəndir. Rəssam müxtəlif illərdə Türk dünyasının böyük lideri Atatürkün obrazına müraciət etmişdir. Rəssamın XX əsrin 60-70-ci illərində yaratdığı "Atatürkün Samsuna çıxışı" [5, Resim 83] və 1975-ci ildə çəkdiyi "Atatürk" [5, Resim 80] əsərləri xüsusilə diqqətəlayiqdir.

Rəssamın portret silsiləsinə avtoportretləri – "Əsgərlik avtoportreti", "İbrahim Səfi", yoldaşı Zaharina Səfiyə həsr etdiyi portretlər, sujetli tablosu – "Madam Səfi və balıqçı" bizlərə nəinki rəssamın simasını unutturmur, həmçinin tablo vasitəsilə onun xanımı ilə də vizual tanış olmağa imkan yaradır.

İbrahim Səfiyev yaradıcılığı dövründə həm qarışıq sərgilərdə iştirak etmiş, həm də özünün 100 fərdi sərgisini reallaşdırmışdır. Ömrünün son 20 ilində təşkil etdiyi fərdi sərgisində rəssamın əsərləri sərgi salonunu dolduracaq qədər çox olmuşdur. 1973-cü ildə İstanbulda,

Bəyoğlunda təşkil etdiyi fərdi sərgidə o, 175 əsərini sərgiləmişdi [6]. Əsərlərin arasında Türkiyə mövzusunda həsr olunmuş əsərləri – “Qaradəniz sahilləri”, “Topxana meydanı”, “Ankara Maltəpədən”, “Caddebostan”, “İzmirdə sərgi köşəsi”, “Ankaralının portreti”, “Maraqqoz Hüseyn”, “Ankara qalası”, “Boğazda 1935-ci ilin buz axını”, “Qaladan - Ankara” və digər əsərlərin üstünlük təşkil etməyinə baxmayaraq xarici ölkələrə həsr etdiyi tabloları da yer almışdır. “Münhendə bir qış mənzərəsi”, “Münhendə stadion və Hols Kirşə”, “Münhendə axşam”, “Almaniyada Tolsi qəsəbəsi”, “Konkord meydanı Paris”, “Münhendə Hakker Kaller qarşısında”. Bu əsərlərdən məlum olur ki, rəssam hələ 70-ci illərə qədər Berlin və Hamburqdan sonra Almaniyanın ən böyük üçüncü şəhəri olan Münhendə, həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatları, Rusiya, Fransa, Yunanıstan və digər ölkələrdə olmuşdur. Məlumdur ki, rəssam ömrünün iki ilini Münhendə yaşamışdır və həmin əsərlər də onun yaradıcılığının Münhen dövrünə aiddir.

İbrahim Səfiyev 1955-ci ildən sonra xarici ölkələrdə sərgi açmağa başlamışdır. Ömrünün on bir ilini xarici ölkələrdə yaşamışdır. Rəssamın fəaliyyəti yüksək dəyərləndirilərək hökumət tərəfindən Roma və Vyanaya yaradıcılıq ezamiyyələrinə göndərilmişdir. 1967-ci ilə kimi yalnız Marsilyada onun səkkiz fərdi sərgi açmışdır [12, s. 57].

İbrahim Səfiyev 1930-1940-cı illərdə bir çox əsərlərini karton üzərinə çəkməsinə baxmayaraq, 1960-cı illərdən sonra demək olar ki, bütün rəsmlərini kətan üzərində təsvir etmişdir [12, s. 57].

1983-cü il İbrahim Səfiyev ömrünün son səhifəsi olmuşdur. Son nəfəsinə kimi yaradıcılıq eşqi ilə yaşayan rəssam ömrü boyu şan, şöhrət, rütbə dalınca qaçmamış, ömrü boyu heç bir dövlət qurumunda işləməmiş, yalnız fərdi yaradıcılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, sənətin zirvəsinə öz yaradıcılığı ilə qalxmış və insanların sevgisini öz sənəti ilə qazanmışdı. Türk dünyasının görkəmli rəssamlarından biri olan İbrahim Səfiyevin palitra və fırça formasında olan baş daşı rəssamın nə qədər sənətə bağlı bir insan olduğunu səssizcə söyləyir. Həmçinin məzarının sinə daşında naməlum biri tərəfindən yazılan bir bənd şeirin misraları İbrahim Səfiyev sənətinin nə qədər uca olduğunu tam dolğunluğu ilə ifadə edir:

Rəngdən və işıqdan bir nəhəngdi Səfi
Axtarmadı rütbə, şan; sevdi Səfi
Doyulmaz gözəllikdə Səfini tanımağa
Könül gözünüzlə baxmağınız kafi.

İbrahim Səfiyevin yaradıcılığı Azərbaycanda da hər zaman diqqət mərkəzində olmuşdur. İbrahim Səfiyevin şəxsiyyətinə, yaradıcılığına böyük dəyər verən Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbov 17 oktyabr 2018-ci ildə “Görkəmli rəssam İbrahim Səfiyevin 120 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında” Sərəncam imzalamışdır [11]. Ölkə muzeylərimizdə onun yaradıcılığını əks etdirən əsərləri hələ ötən əsrlərdən bu günə kimi qorunmaqdadır. Müxtəlif illərdə rəssamın həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş elmi və publisistik məqalələr də nəşr olunmuşdur. Azərbaycan muzeylərində İbrahim Səfiyevin yaradıcılığının Türkiyə dövrünə aid 11 əsəri qorunmaqdadır. Bu əsərlərinin əksəriyyəti etüd xarakterli olduğundan ölçü cəhətdən bir qədər kiçikdir. Onlardan ikisi – “Zərrux xanım” [1] və “Bosfor mənzərəsi” [2] Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyində qorunur. Bu əsərlərin hər ikisi də muzeyə 1970-ci ildə daxil olub. Rəssamın digər 9 əsəri isə Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat və İncəsənət Muzeyində qorunur. Bu əsərlərin ölkəmizə necə gətirilməsinin hekayəsi də tamamilə fərqlidir.

Ömrünün sonuna kimi ancaq yaradıcılıqla məşğul olan görkəmli rəssam İbrahim Səfiyev XX əsr Türkiyə incəsənəti tarixinə adını qızıl hərflərlə yazmağı bacaran azərbaycanlılardan biridir. İbrahim Səfiyevin ölümündən artıq 35 il keçməsinə baxmayaraq Türkiyədə onun zəngin yaradıcılığına diqqət azalmamışdır. Həmişə olduğu kimi bu günün özündə belə görkəmli rəssamın əsərlərinə tək-cə kolleksiyaçıların deyil, həmçinin sənətşünasların da böyük marağı var.

Bu günlərə kimi Türkiyədə təşkil olunan sərgilərdə XX əsrin rəssamları sırasında İbrahim Səfiyevin əsərlərinə də rast gəlmək mümkündür.

İbrahim Səfiyevin həyat və yaradıcılığının tədqiq olunması yaradıcı simanın qorunması, onun yaradıcılığının yaşadılması, həmçinin bu cür istedadlı azərbaycanlıları tanımaq və tanıtdırmaq hər bir azərbaycanlının müqəddəs borcudur.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi. İnventar №-1439.
2. Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyi. İnventar №-1421.
3. Əliyev C. Cəlilkənddə yaşayan və qorunan tarix. "Şərq qapısı" qəz., 10 yanvar 2018.
4. Əliyev Z. Cümhuriyyət dövrü təsviri sənətimiz. Mədəniyyət qəz., 18 may 2018.
5. "İbrahim Safi eserləri" müzayədesi. İstanbul: MAS Matbaacılık A.Ş., 1998, 32 s.
6. İbrahim Safi resim sergisi. Kataloq, İstanbul: 1973.
7. Hiçbir müzayədə bu kadar konuşulmadı. "Hürriyyət" qəz., 20 ocak 2000.
8. Quliyeva F. Adını XX əsr Türkiyə incəsənəti tarixinə qızıl hərflərlə yazan azərbaycanlı. "Kaspi" qəz., 5 dekabr 2018.
9. NMR Mərkəzi Dövlət Arxivi. Fond 26, siyahı 1, iş №160, 30 s.
10. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talibovun "Görkəmli rəssam İbrahim Səfiyevin 120 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" 17 oktyabr 2018-ci il tarixli Sərəncamı. "Şərq qapısı" qəz., 18 oktyabr 2018.
11. Tablolara baktığım zaman onların dillənmesi çok güzel. //Kültür ve sanat. İstanbul: 2012, s. 92-93.
12. Tali E. İbrahim Safi. İstanbul: Karakter Color, 1990, 281 s.
13. Yurdoğlu E. Müasir türk rəssamlığında ən zəngin və məhsuldar yaradıcılığa malik naxçıvanlı rəssam. "Şərq qapısı" qəz., 14 noyabr 2018.
14. Zamanov A. Nəcəfov M. Rəssam İbrahim Səfi. "Ədəbiyyat və incəsənət" qəz., 15 mart 1969.

AMEA Naxçıvan Bölməsinin dissertantı
e-mail: fizza25@mail.ru

Fizza Guliyeva

THE LIFE AND CREATIVITY OF THE WELL-KNOWN PAINTER OF TURKISH WORLD, İBRAHİM SAFİEV

Life and creativity of İbrahim Safiev who was born in the village of Jalilkend of Sharur district is connected with Turkey. His pictures which are created on realistic style are the most valuable works of art of the museums, galleries and personal collections of Turkey. İbrahim Safiev is an artist of encyclopedic creativity. He created the works in different genres, such as still life, portrait and landscape. He was engaged only in individual creativity and reached art top on the ability and won love of people. Works of the well-known painter İbrahim Safiev it was highly appreciated and his memory is immortalized by our state.

Keywords: *İbrahim Safiev, Sharur, İstanbul, still life, landscape.*

Физза Кулиева**ЖИЗНЬ И ТВОРЧЕСТВО ВЫДАЮЩЕГО ХУДОЖНИКА
ТУРЕЦКОГО МИРА ИБРАГИМА САФИЕВА**

Жизнь и творчество Ибрагима Сафиева, родившегося в селе Джалилкенд Шарурского района, связана с Турцией. Его картины, которые созданы в реалистичном стиле, являются самыми ценными произведениями искусства музеев, галерей и личных коллекций Турции. Ибрагим Сафиев является художником энциклопедического творчества. Свои произведения, такие как натюрморт, портрет и пейзаж он создал в разных жанрах, . Он занимался только индивидуальным творчеством, и своим умением поднялся до вершины искусства, завоевывая любовь народа. Нашим государством была дана высокая оценка творчеству одного из выдающихся художников тюркского мира Ибрагима Сафиева, сохранено художественное наследие, увековечена его память.

Ключевые слова: Ибрагим Сафиев, Шарур, Стамбул, натюрморт, пейзаж.

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma tarixi: İkinci variant 04.10.2019

Son variant 15.11.2019